

АФГАНІСТАН ПРОИШОВ ЧЕРЕЗ ДОЛІ

Минулого тижня виповнилося 34 роки з дня введення радянських військ в Афганістан, що розпочалося, як відомо, 25 грудня 1979 року. Майже 10 років тривала та далека, офіційно не оголошена війна – 15 лютого 1989-го вона нарешті закінчилася, залишивши після себе тисячі жертв, сльози і горе в мирних родинах. Обпалила афганська війна й долі багатьох наших земляків. Зокрема, були в її пеклі і мої сьогоднішні співрозмовники – Анатолій Михайлович Стельмах та Володимир Пилипович Ломако, з якими ми зустрілись та поспілкувались в день чергової річниці введення обмеженого контингенту радянських військ в Афганістан.

В долях цих мужніх чоловіків є багато спільного, адже обидва вони з 1960 року народження, обоє з с. Ізлучиці, закінчили після школи ПТУ, отримавши там робітничі професії, майже одночасно вивчилися на водіїв у Володимирецькому та Дубровицькому ДОСААФ. Затим обидва, у 1979 році, перебували у лавах радянської армії і стали одними з перших, хто пройшов страшне горнило Афганістану (Анатолій служив там з середини червня 1980-го по травень

служити у більш престижних військах, наприклад, у десанті, адже фізично був здоровий, займався спортом. Ну то тримай, кажуть, повістку, водійське посвідчення можеш не брати – у стройбаті воно тобі не знадобиться... Та я, про всяк випадок, прихопив права з собою. І не прогадав, бо замість очікуваного стройбату потрапив у омріяні повітряно-десантні війська. Зокрема, свою службу проходив у м. Хирів, Львівської області, у тамтешній десантно-штурмовій бригаді, де був водієм. До 14 червня 1980 року пройшов там 6-місячну спецпідготовку, здійснив також два стрибки з парашутом. На той час з нашої бригади на спец відрядження до Афганістану уже відправлено було дві групи десантників, тож про війну в цій далекій і гірській країні ми вже знали. І ось, коли ми готувалися до третього, нічного стрибка з парашутом, несподівано дали наказ: всім водіям десантної бригади вишикуватись на плацу. З цієї групи окремо відібрали тих, хто на «гражданці» водив автомобілі ЗіЛ. Поскілки на ЗіЛу я їздив у Володимирецькому ДОСААФ, то теж був у їхньому числі. Таких нас відібралось 30 чоловік. Далі нам уже чітко і ясно сказали: потрібно 6 водіїв для відправки в Афганістан. Добровільці є? Крок вперед. Я вийшов і ще 9 чоловік, решта залишилась стояти на місці. Їх погнали назад у казарми і, як я потім дізнався, усіх двадцятьох майже одразу з десанту перевели в стройбат, вирішивши, що їм не місце в ДШБ. А з нас десятьох відібрали шістьох, в тому числі й мене, вручили кожному автомобіль ЗіЛ-130 (самосвал) та, у супроводі старшого відправники

На фото А. Стельмах (зліва) та В. Ломако

знаходився до кінця травня 1981 року і до завершення свого афганського відрядження. Затим, повернувся в Союз, у м. Хирів, де ще півроку дослужував у своїй частині та здійснив до дембеля два стрибки з парашутом. Що ще найбільше запам'яталось з Афгану? Запам'яталась участь у операції по ліквідації великого банд-угруповання, від якого постраждало багато наших автоколон. Тоді, з нашого боку, було багато вбитих і поранених, особливо з кундузького батальйону розвідки. А хіба забудеш, як два бетеери, один з яких підбили «духи», насунувся на другий і вони затисли між собою контуженого вибухом солдата, перебивши його майже пополам? Таке не забувається...»

в якого душмани всадили 9 куль. Це була наша перша втрата...

Загалом, за свою півторарічну службу в Афганістані Володимир Ломако, зробив 17 рейсів у Термез та близько 30 рейсів до Пулі-Хумрі. І, практично, в кожному з них не обходило без позаштатних ситуацій та пригод.

– Для мене є пам'ятним останній мій рейс, коли наша автоколона потрапила під шквальний обстріл з гір, – згадує Володимир Пилипович. – Сталося це в «зеленці», під Пулі-Хумрі, зажали нас там крепко. Я їхав в колоні замикаючим, тож наш зампотех наказав мені їхати за підмогою. Ледве розвернувши свій потужний «Урал», на вузькій, в один проїзд, гірській дорозі, я помчав один назад, ризикуючи стати легкою здобиччю

середині червня 1980-го по травень 1981 року, Володимир – з 14 січня 1980-го по травень 1981 року). І хоч вони проходили службу в різних провінціях, в різних родах військ, але об'єднувало їх теж одне – обоє вони були водіями військових автомобілів і водили автоколони, які в Афганістані називали колонами смерті через те, що найчастіше саме водії ставали першою мішенню на вузькій гірській дорозі або ущелині. Чи не щодня їм доводилось балансувати на межі життя і смерті, жити у передчутті постійної небезпеки. Адже перевести колону через черговий гірський хребет було не просто: несподівані душманські обстріли, засідки, міни на дорозі та інші передбачувані ситуації. А зупинка будь-якої колони загрожувала їй бути розстріляною та знищеною з боку моджахедів. Отож, звести до мінімуму обстріли, відбити напади бандформувань, врятувати техніку і вантаж, за потреби, вдатися до крайніх дій – скинути підбиту машину у провалля – все це було їхнім обов'язком. І це їм доводилося робити.

– В армію я напросився сам, поскільки у мене була відстрочка від призову, – зізнається Анатолій Стельмах, який, виявляється, і в армію, і в Афганістан, пішов добровольцем. – Тоді військова служба дійсно вважалась почесним обов'язком кожного чоловіка. Тож дивлюся: одного мого однолітка призвали до війська, другого. Думаю, всі мої ровесники так відслужать і потім гулятимуть на «гражданці», коли я ще служитиму з молодими. Отож, пішов до райвійськомату й собі проситися. Заберіть, кажу, я й могорич, якщо треба, поставлю... Воєнком мені відказує: «Зараз саме набираємо команду в стройбат. Підеш? Піду – відповідаю, хоч звісно хотілося б

автомобіль ЗІЛ-130 (самосвал) та, у супроводі старшого, відправили своїм ходом у м. Хмельницький, де з військовослужбовців із різних родів військ сформували 287-му окрему автотранспортну роту. У подальшому, нас кинули спершу у Термез, а через кілька днів – в Афганістан, у розпорядження 75-го саперного батальйону, який базувався у населеному пункті Черікар, неподалік гірського перевалу Саланг. Там в наші обов'язки входило підвозити своїми самосвалами щєбінь та допомагати саперам будувати дорогу сполученням Кундуз–Ташкурган, що йшла в обхід основної траси Хайротон–Кабул, на якій моджахеди постійно обстрілювали наші колони. Однак, душмани досить швидко дізнались і про нову дорогу й вже у перші дні її будівництва зробили засідку, обстрілявши нас біля кишлака Чирдара та поранивши двох наших водіїв. А потім почали ставити на ній міни та фугаси. Тож і підривались ми на них, і під обстріли часто потрапляли, і самі вели вогонь у відповідь не раз – всяке було. І хоч, на щастя, з нашої роти вбитих не було, але дуже багато отримали поранення, а з машин – то жодної цілої не було – всі були продірявлені кулями та пробойнами. Я теж був підірваний на міні, але мені пощастило – відбувся лише легкою контузєю...

За належне виконання поставлених бойових завдань Анатолія Стельмаха невдовзі представили до нагородження медаллю «За бойові заслуги». Але, з невідомих причин, цю нагороду йому так і не вручили. Натомість, командування частини надало йому відпустку додому. «З дому я навіть привіз передачу своєму односельцю Володі Ломаку, який теж служив у Афганістані, неподалік нашої частини, – згадує далі Анатолій Михайлович. – На той час мене вже перевели до північного Кундузу, у рембат, де я

Повернувшись додому, водій-афганець пішов працювати в Зарічненський ДСУ (нинішній райавтодор), будував мости, дороги. Затим, щоб підігнати свій водійський стаж, перейшов шофером у радгосп «Серницький». Там, в Серниках, одружився, побудував дім. Нині має троє дітей і вже троє онуків. На даний час колишній десантник оформляє необхідні документи на пенсію.

Його бойовий побратим Володимир Пилипович Ломако до лав радянської армії призваний 5 травня 1979 року. Служити потрапив в автомобільну сержантську учебку в м. Чернівці, по закінченні якої був направлений у військову частину в м. Володимир-Волинський. Звідти його та ще шестеро сержантів 9 січня 1980 року відправили в Мукачево, де формували підрозділ для відправки в Афганістан. Потім вони з десяток днів торували шлях до Термеза. А далі був шлях за «річку».

– Коли стало зрозуміло, що на ранок нас відправляють в Афганістан, за ніч чоловік 60 всіма способами вирішили якось «сачконути», – розповідає Володимир. – Хтось напився, хтось наколовся наркотою – цього добра в Термезі вистачало, а чоловік трьох-чотирьох навіть повісилося... Було й таке. В Афган я потрапив на 20-й день з початку вводу туди наших військ. Служив у ОБМО – окремому батальйоні матеріального забезпечення 108-ої мотострілецької дивізії, яка базувалась у Баграмі. Був водієм автомобіля «Урал» і в мої обов'язки входило доставляти боеприпаси, пальне та інші вантажі у місця дислокації підрозділів нашої дивізії. Перше своє бойове хрещення прийняв, коли їздив в Термез отримувати там машину – на зворотній дорозі нашу колону обстріляли, тоді загинув хлопчина-водій з Чернігова,

зикаючи стати легкою здобиччю душманів. За кілометрів 20 натрапив на мотострілецький батальйон. Розповів їм про ситуацію і ті відразу рвонули на виручку – газонули так, що я не встигав за їхніми швидкохідними бетеерами, тож знову їхав в одиночку. Приїхав до своєї колони, а бій там й не думав вщухати – я ще два магазини з набоями розстріляв, залігши під своїм «Уралом». А кілька патронів залишив собі – думаю, може моджахеди прийдуть живим брати, то не дамся. На цей випадок у кожного з нас був «свій», начищений до блиску патрон... Відбити у «духів» колону так і не вдалося, тому, коли вже стало темніти, вцілілих бійців вивезли з-під вогню БТРами. Тоді було підбито і спалено 17 наших машин, в тому числі і мій «Урал». Залишившись без автомобіля, далі завершував службу в Баграмі, уже в караулі. Коли прийшов додому, то був як ходячий скелет, адже важив всього 48 кілограмів. Отака була служба...

Нині Володимир Пилипович – активний член районної спілки ветеранів Афганістану і неодноразовий учасник різних спортивних заходів від цієї організації. Навіть попри те, що в нього вистачає своїх домашніх турбот: крім власної сім'ї та двох синів, доглядав ще й двох лежачих – матір і свого старшого брата-інваліда, він усе ж знаходить час і для всякого роду турнірів.

Отож, обоє вони: і Володимир Ломако, і Анатолій Стельмах – з великим життєвим досвідом, справжні і надійні люди. Як кажуть у народі – з такими у розвідку пішов би, не вагаючись. Бо ж, згадати їм обом є що. Але обидва ні на мить не шкодують про те, що пройшли жорстоку школу війни, бо саме Афганістан загартував їх характер і навчив цінувати кожен мить неповторного життя.

Сергій ТИШКОВЕЦЬ